This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Digitized by Google

VII E. 45.
BIBLIOTHEEK PROF. B. J. STOKVIS
PROPERTY OF FOR TX HARVARD LAW LIBRARY
HOLLAND
956

A. FENTENER VAN VLISSINGEN.

Academisch Proefschrift.

Digitized by Google

Digitized by Google

A.

MISBRUIK VAN

COGNOSCEMENTS-EXEMPLAREN.

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTHEEK Prof. B. J. STOKVIS

MISBRUIK VAN COGNOSCEMENTS-EXEMPLAREN.

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in de Rechtswetenschap,

AAN DE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

OP GEZAG VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

MR. G. A. VAN HAMEL,

HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID,

IN HET OPENBAAR TE VERDEDIGEN

op Donderdag 9 Juli 1891, des namiddags ten 3 ure

IN DE AULA DER UNIVERSITEIT

DOOR

AUGUSTUS FENTENER VAN VLISSINGEN,

GEBOREN TE AMSTERDAM.

AMSTERDAM,

DE ERVEN H. VAN MUNSTER & ZOON.

1891.

Digitized by Google

DEC 20 '86

Digitized by Google

Aan mijne Ouders.

Digitized by Google

Digitized by Google

INHOUD.

Blz.

INLEIDING . . . . 1.

MIDDELEN TOT WERING VAN MISBRUIKEN, ONTSTAAN DOOR DE AFGIFTE VAN VERSCHILLENDE EXEMPLAREN VAN EEN COGNOSCEMENT. 4.

BIJLAGE A. 61.

BIJLAGE B. 64.

Digitized by Google

Digitized by Google

INLEIDING.

In den aanvang van dit jaar verzond de Antwerpsche Kamer van Koophandel aan de andere Kamers van Koophandel in België en in den vreemde een schrijven, waarin voorstellen werden gedaan tot wering van een bedrog, dat lichtelijk uit de uitgifte van verschillende exemplaren van éénzelfde cognoscement kan voortvloeien.

De ervaring had geleerd, dat afschepers van goederen, met het doel om zich wederrechtelijk te bevoordeelen, soms één exemplaar aan den geconsigneerde afzonden, ten einde daarop accep-

1

Digitized by Google

tatie van wissels te verkrijgen en op een ander exemplaar zich door beleening ten tweeden male gelden wisten te verschaffen.

De Antwerpsche Kamer van Koophandel was van oordeel, dat ingrijpende maatregelen moesten genomen worden om dit kwaad te keeren. Om dit met vrucht te kunnen doen, bleek vóór alles bestudeering van deze quaestie door der zake kundigen een gebiedende eisch; eene Commissie werd samengesteld, die op 25 November 1890 rapport uitbracht over hare bevindingen en als conclusie van hare overwegingen voorstelde de laatste alinea van ieder cognoscement te lezen als volgt:

„En foi de quoi j'ai signé deux connaissements de la teneur et date du présent, seuls négociables et donnant droit à la délivraison des marchandises y mentionnées, plus les exemplaires pour le capitaine, le consul, la douane et (ou) les chargeurs, lesquels sont tous marqués à leurs fins; l'un des deux connaissements négociables étant accompli, l'autre est de nulle valeur."

Eene Engelsche vertaling van bovenstaande

Digitized by Google

clausule wordt door de Commissie in haar rapport opgenomen met het oog op het feit, dat de groote meerderheid der cognoscementen in die taal is opgesteld.

Het is mijn voornemen in de volgende bladzijden te onderzoeken, in hoeverre de denkbeelden der Antwerpsche Kamer van Koophandel aanbeveling verdienen, voor welk onderzoek het noodig zal blijken na te gaan, hoe de steeds wisselende eischen van het wereldverkeer de opvattingen omtrent het juridisch karakter van het cognoscement hebben gewijzigd.

Digitized by Google

MIDDELEN TOT WERING VAN MISBRUIKEN, ONTSTAAN DOOR DE AFGIFTE VAN VERSCHILLENDE EXEMPLAREN VAN EEN COGNOSCEMENT.

Art. 509 van ons Wetboek van Koophandel behelst de bepaling, dat van elk cognoscement ten minste vier oorspronkelijke exemplaren worden gemaakt, en wel een voor den bevrachter of inlader, een voor dengene, aan wien de koopmansgoederen verzonden worden, een voor den schipper en een voor den scheepseigenaar of de reeders. „Deze vier oorspronkelijke cognoscementen moeten, binnen vier en twintig uren na de inlading, onderteekend en, tegen intrekking van de afge-

Digitized by Google

geven recieven, worden uitgewisseld." Het verdient intusschen vermelding, dat in de practijk, althans bij ons te lande, gewoonlijk den reeder geen exemplaar wordt verstrekt, zoodat slechts drie cognoscementen worden uitgegeven.

Art. 510 zegt verder: „De schipper is niettemin gehouden aan den bevrachter of aan den inlader zoovele eensluidende cognoscementen te geven, als deze zal begeeren."

De uitgifte van verschillende exemplaren van het cognoscement kan (in de inleiding werd er reeds de aandacht op gevestigd) lichtelijk aanleiding geven tot misbruik; de groote kracht aan dit document toegekend, kan bewerken, dat het cognoscement tegelijkertijd overgedragen wordt aan verschillende personen, die nu, ieder gewapend met hunne zelfstandige actie uit het geschrift, den schipper uitlevering der goederen komen vragen.

Onze wet geeft in de Artt. 515, 516 en 517 eenige regelen, hoe in een dergelijk geval beslist zal moeten worden. Art. 515 schrijft voor, dat bij verschil van cognoscementen van een en dezelfde lading het regelmatigste de voorkeur heeft, Art. 516

Digitized by Google

geeft dengene, die met name in het cognoscement aangewezen is, een beter recht dan order of toonder en Art. 517 bepaalt, dat bij gebreke van dergelijke verschillen de rechter naar bevind van zaken zal moeten beslissen, een bepaling, die niets zegt en dus geheel overbodig is. Is Art. 517 om die reden afkeurenswaardig, Art. 516 biedt nog grooter bezwaren; de wetgever is klaarblijkelijk van de meening uitgegaan, dat hij, die een cognoscement bezit, dat oorspronkelijk zijnen naam bevatte, wel de meeste aanspraak op de daarin vermelde goederen zal hebben. Zeer dikwijls echter kan het tegenovergestelde het geval zijn. Er kan bedrog gepleegd zijn door den schipper of den afzender, die verschillende exemplaren van het cognoscement aan verschillende personen verhandeld heeft, en dan is er niet de minste reden om toonder of order achter te stellen bij een cognoscementhouder, die met name genoemd is — òf de fraude is begaan door den geconsigneerde, aan wien, met het oog op de gevaren der zee, twee cognoscementen zijn toegezonden, en die te kwader trouw

Digitized by Google

één daarvan aan een ander endosseert. Nu is het toch hoogst onbillijk, dat in dit geval de trouwelooze cognoscementhouder, zich beroepende op Art. 516, beter recht zou hebben dan zijn geëndosseerde, niettegenstaande hij door de overdracht van één exemplaar zijn volle recht heeft vervreemd.

Eene andere methode wordt dan ook aanbevolen door de Staatscommissie, ingesteld bij Zijner Majesteit's besluit van 22 November 1879, tot herziening van het Wetboek van Koophandel. [1])

Art. 42, al. 1 van het „ontwerp van een wetsvoorstel betreffende de Vrachtvervoerders en Expediteurs" zegt het volgende: „Indien meerdere houders van cognoscementen of van exemplaren van hetzelfde cognoscement ter plaatse van bestemming de aflevering der goederen vorderen, moet de Vrachtvervoerder allen afwijzen, en moet hij, overeenkomstig de bepalingen van Art. 25

---

1) Oorspronkelijk bestond deze Commissie uit de Heeren Mrs. J. G. KIST, T. M. C. ASSER, M. J. PIJNAPPEL, J. A. FRUIN, H. C. VERNIERS VAN DER LOEFF en Jhr. G. J. TH. BEELAERTS VAN BLOKLAND. De beide laatsten werden op verzoek eervol ontslagen, respectievelijk in 1884 en 1888; Mr. FRUIN overleed in 1884. In 1885 werd de Commissie weder aangevuld door de benoeming van Mr. W. L. P. A. MOLENGRAAFF.

Digitized by Google

den opslag en zoo noodig den verkoop der goederen vragen", terwijl Art. 25, waarheen verwezen wordt, luidt: „Indien de aangewezen ontvanger niet te vinden is, indien het goed door hem niet wordt aangenomen, of indien de betaling, die de Vrachtvervoerder vordert, geweigerd wordt of daarover eenig ander geschil ontstaat en het volgende artikel" (betreffende geschillen over het door den ontvanger te betalen bedrag) „niet toepasselijk is, kan de *Kantonrechter*, op eenvoudig verzoekschrift, den belanghebbende machtigen:

1°. het goed in een bewaarplaats op te slaan;

2°. goed, dat uit zijn aard of toestand aan spoedig bederf onderhevig is, in het openbaar of op een andere door hem te bepalen wijze te verkoopen, onverschillig of opslag al dan niet hebbe plaats gehad;

een en ander, na verhoor of behoorlijke oproeping van de wederpartij, zoo de Kantonrechter dit zonder bezwaar voor de zaak mogelijk acht, en met of zonder voorafgaande opneming door deskundigen.

Digitized by Google

De bevoegde Kantonrechter is hij, binnen wiens ressort de plaats gelegen is, waar het goed moet worden afgeleverd, of waar, zoo de ontvanger niet te vinden is, het goed zich bevindt".

Het wetsontwerp treedt niet in de onderscheidingen, die ons vigeerend Wetboek van Koophandel maakt; de Rechter moet over de verschillende aanspraken beslissen naar het gewone recht. [1])

Deze regeling verdient verre de voorkeur boven de thans geldende bepalingen; van groot belang wordt dan de vraag, door welke begrippen de Rechter zich bij zijne beslissing moet laten leiden. Mijns inziens heeft Laband in deze materie hoogst behartigenswaardige wenken gegeven. In het kort komen zijne denkbeelden hierop neer: als alle exemplaren op naam van denzelfden geconsigneerde luiden, gaat de houder voor, wiens exemplaar het eerst door den geconsigneerde is overgedragen; door die overdracht toch heeft de geconsigneerde zijn vorderingrecht verloren en kan dus noch voor zich zelf, noch ten behoeve

1) Ontwerpen van Wetten op de Vennootschappen en andere, met toelichtingen. 's Gravenhage 1890. pp. 154, 149 en 196.

Digitized by Google

van anderen daarover ten tweeden male beschikken. Zijn de exemplaren aan de order des afzenders gesteld, en heeft deze ze aan verschillende personen verzonden, dan kunnen zich twee gevallen voordoen: 1°. de geconsigneerde is lasthebber (b. v. commissionair of expediteur), dan kan die last door een later cognoscement herroepen worden, en gaat de houder van het jongste voor, of 2°. de geconsigneerde is kooper, en dan kan na verzending van het cognoscement niet meer over de goederen beschikt worden, en staat het tweede cognoscement dus bij het eerste achter. Luiden alle exemplaren op verschillende geconsigneerden, dan hebben zij allen gelijke rechten en moet desnoods tot verdeeling worden overgegaan, natuurlijk met verhaal voor het ontbrekende gedeelte op schipper en afzender.

Intusschen, ook al gaat de rechter bij zijne beslissing uit van juiste begrippen en worden de gevolgen van het gepleegde bedrog zoo goed mogelijk geregeld, het bedrog zelf blijft bestaan.

De Antwerpsche Kamer van Koophandel be-

Digitized by Google

greep, dat het aanbeveling verdiende de fraude zelf aan te tasten, en, indien dit kon, onmogelijk te maken; zij benoemde daarom eene Commissie, wier taak het zou zijn de hier besproken quaestie te bestudeeren en na gedaan onderzoek te dienen van rapport. Op 25 November 1890 werd een verslag uitgebracht, waarvan ik hier slechts de hoofdpunten wil aanstippen, en dat ik aan het eind van mijne dissertatie in zijn geheel als bijlage opneem.

De Commissie begint met te herinneren aan een ontwerp, indertijd samengesteld door den Heer GROUSSET, directeur van het Comptoir des Entrepôts et Magasins Généraux te Parijs, waarin voorgesteld werd het gevreesde bedrog te weren door uitgifte van slechts één *transferabel* exemplaar van een cognoscement. Ongetwijfeld zou door aanneming van dit voorstel alle fraude onmogelijk worden en verdiende het dus in zooverre aanbeveling.

De eischen van het wereldverkeer verzetten zich echter hiertegen; de zee met haar vele gevaren, is, ondanks de groote vorderingen in

Digitized by Google

de wetenschap en ten gevolge daarvan in de scheepvaart, waarvan onze eeuw getuigen kan, nog altijd een onveilige weg; zoo lichtelijk kan een cognoscement door schipbreuk, brand of andere zeeëvenementen verloren gaan en het blijft dus wenschelijk meer dan één exemplaar langs verschillende wegen naar den geconsigneerde af te zenden.

Het gronddenkbeeld van GROUSSET, om nl. te onderscheiden: 1°. cognoscementen, die transferabel zijn, en 2°. andere cognoscementen, niet voor verhandeling vatbaar, en bestemd voor den schipper, den reeder of de douane (in sommige landen is overlegging van een cognoscement aan de douane voorgeschreven) en verder de goederen slechts uit te leveren tegen afgifte van een transferabel exemplaar, — dit denkbeeld vond bij de Commissie uit de Antwerpsche Kamer instemming. Rekening houdende met de eischen van den handel, stelt zij daarom voor van ieder cognoscement uit te geven twee exemplaren, die bestemd zijn voor den geconsigneerde, op de andere exemplaren door een stempel aan te geven, dat

Digitized by Google

zij niet voor overdracht geschikt zijn en de laatste alinea te lezen, als in de inleiding opgegeven werd.

De Commissie is verder van oordeel, dat men zich niet tot de verschillende Regeeringen moet wenden om te verkrijgen, dat een dergelijk voorschrift in de wetgevingen opgenomen wordt; terecht vreest zij, dat veel tijd zou verstrijken vóór aan dien wensch door alle handeldrijvende natiën was voldaan; zij meent veeleer, dat het zaak is zich te richten tot de Kamers van Koophandel in binnen- en buitenland en tot de bladen en tijdschriften, die zich met handelsbelangen bezig houden, ten einde door hunne tusschenkomst het gebruik te vestigen, dat de laatste alinea van ieder cognoscement zal worden gelezen overeenkomstig haar voorstel.

De Antwerpsche Kamer van Koophandel vereenigde zich met de conclusie der Commissie en verzond diensvolgens eene circulaire, waarin zij op deze zaak de aandacht vestigde.

Het is mijn voornemen, vooral met het oog op ons land te onderzoeken, in hoeverre het voorstel

Digitized by Google

der Antwerpsche Kamer aanbeveling verdient; drie vragen moeten daartoe beantwoord worden:

1°. is de voorgestelde verandering noodig?

2°. is zij volgens ons recht geoorloofd?

3°. is zij werkelijk in staat bedrog te keeren?

Een kort onderzoek naar den oorsprong en den aard van het cognoscement moge aan de beantwoording van die vragen voorafgaan.

„Wanneer men het eerst op het denkbeeld gekomen is, zich van cognoscementen te bedienen bij het vervoer van goederen ter zee, is niet met zekerheid te bepalen." Aldus Mr. POLAK in zijne uitvoerige dissertatie [1]).

Waarschijnlijk echter moeten wij den oorsprong van dit document zoeken in het land, dat in Europa het eerst wereldhandel heeft gedreven, het land, dat ons den wissel schonk en ons de wetenschap van het boekhouden leerde, in het Italië der 16e eeuw.

---

1) Historisch-juridisch onderzoek naar den aard van het Cognoscement, acad. proefschrift van Mr. A. POLAK, Amsterdam 1865.

Digitized by Google

De Noorsche wetgevingen omtrent het zeerecht, reeds van zeer vroege tijden dateerende, schrijven wel solemneele handelingen bij het aangaan van contracten voor, doch schijnen het gebruik van geschriften bij het sluiten van overeenkomsten nog niet te kennen. Noch in de wettelijke bepalingen, die omtrent het zeerecht in Noorwegen en IJsland golden (Farmanna-log, zeemanswet van Bergen uit het jaar 1274 en de Jonsbog van IJsland uit 1281) [1]), noch in het Wisbuysch zeerecht, zooals bekend, eene compilatie van Lübecksche, Amsterdamsche en Vlaamsche verordeningen, noch in de oudste recessen over het zeerecht door de Hanzesteden uitgevaardigd, vinden wij eenig spoor van het cognoscement.

Eerst in 1591 wordt in eene der latere verordeningen van de Hanzesteden het cognoscement genoemd en wel als een reeds bekend geschrift; veilig mogen wij dus de gevolgtrekking maken, dat het Noorden dit gewichtig handelspapier aan eenig ander volk heeft ontleend, eene onderstelling,

1) PARDESSUS, Collection des Lois maritimes, pag. 27 en 68.

Digitized by Google

die te meer steun vindt in het feit, dat de naam aan zuidelijker oorsprong herinnert.

De Italiaansche klank van het woord alleen is echter niet voldoende om ons in dit opzicht eene vaste overtuiging te schenken; een stelselmatig, historisch onderzoek werd hiertoe geëischt, dat intusschen groote bezwaren opleverde, omdat vele der oude zeerechten niet openbaar waren gemaakt. Dat onderzoek werd mogelijk, die bezwaren vervielen, toen PARDESSUS na een bijna twintig-jarigen arbeid, krachtig gesteund door de Fransche Regeering, in 1845 zijne Collection des Lois Maritimes voltooid had. Een nauwkeurig en scherpzinnig onderzoek van deze belangrijke verzameling oude bronnen van zeerecht stelde Mr. POLAK in staat met tamelijk groote zekerheid aan te wijzen, waar het handelspapier, dat het onderwerp van deze besprekingen uitmaakt, het eerst in gebruik is gekomen.

Bedoelde schrijver vond in de Statuten van Trani [1]), van Venetië [2]) en van Marseille [3]) gewag

1) Ordinamenta et consuetudo maris van Trani, waarschijnlijk in 1063, PARDESSUS V. p. 242.

2) Statuta navium et navigantium van Venetie. PARDESSUS V.p. 21

3) Statuut van Marseille van 1253. PARDESSUS IV. p. 256.

Digitized by Google

gemaakt van een cartulario of quaternus, een register, dat groote overeenkomst vertoont met het scheepsboek van het Consulato del mare.

In dit register moest de scheepsschrijver alle ingeladen waren inschrijven met nauwkeurige aanwijzing, zoowel van de goederen als van den inlader.

Het scheepsboek had kracht van volledig bewijs [1]).

Van dit scheepsboek nu werden aan de kooplieden uittreksels afgegeven, die door den scheepsschrijver geteekend waren, en dezelfde functie vervulden als het cognoscement in onzen tegenwoordigen vorm, in zooverre beiden volledig bewijs opleveren van de inlading der goederen

Ook in den vorm der beide documenten kunnen belangrijke punten van overeenkomst worden aangewezen. Nu nog worden vele cognoscementen geteekend door „den schipper of zijnen schrijver"; terwijl wij clausules, opgenomen in het Capitulare nauticum van Venetië, ook thans nog in de meeste Engelsche en Fransche cognoscementen terugvinden.

1) Consulato del mare. Cap. LVIII.

Digitized by Google

Bij zoo groote overeenstemming in vorm en wezen, ligt het voor de hand het cognoscement op te vatten als een hooger ontwikkelden vorm van het uittreksel uit het scheepsboek, en dat te meer, nu gemakkelijk aangetoond kan worden, op wat wijze die ontwikkeling plaats greep.

Oudtijds was gewoonlijk de koopman zelf op het schip aanwezig; hij deed vreemde havens aan, waar hij meende zijne goederen met voordeel van de hand te kunnen zetten, zocht de hoogste markt en de willigste koopers en knoopte op iedere reis nieuwe handelsbetrekkingen aan.

Toen nu door de uitgebreidheid van zijne relaties het hem onmogelijk werd overal zijn waren daarheen zelf te begeleiden, waar zij een kooper vonden, moest een andere weg worden ingeslagen; gewoonlijk sloot hij een commenda-contract met den schipper, die tegen een aandeel in de winst zich belastte met het verkoopen der goederen; dikwijls ook scheepte hij ladingen af aan het adres van bevriende handelshuizen in vreemde havens, en nam dan hun naam in scheepsboek en uittreksel op. Weldra vestigde zich de ge-

Digitized by Google

woonte dit uittreksel op te zenden aan dengene, voor wien de lading bestemd was, ten einde hem in staat te stellen zich te legimiteeren en tevens na te gaan in hoeverre de uitgeleverde goederen overeenstemden met de in het scheepsboek ingeschrevene.

Terecht merkt Mr. KIST [1]) op, dat er nog altijd een belangrijk onderscheid bestaat tusschen de werking van een dergelijk uittreksel en het tegenwoordige cognoscement: het eerste blijft alleen een bewijs van de overeenkomst, gesloten tusschen schipper en inlader, het andere geeft den geconsigneerde, aan wien de schipper oorspronkelijk niet verbonden was, een eigen, zelfstandig vorderingsrecht tot afgifte van de in het cognoscement vermelde goederen. De laatste schrede, die nog gedaan moet worden, is zeker niet de minst belangrijke, maar de wijziging, die het wereldverkeer onderging, maakt het begrijpelijk, dat zij toch gezet werd. Vroeger werden op speculatie ladingen uitgezonden, om zoo voordeelig mogelijk

1) Mr. J. G. KIST. Handelsverbindtenissen uit schrift. Amst. 1874, p. 426.

Digitized by Google

verkocht te worden, thans worden veelal vooruitbestelde zendingen afgescheept; de functie, die het cognoscement bij deze laatste transactie te vervullen heeft, was bij de oude wijze van handeldrijven overbodig.

Na aldus aangetoond te hebben, dat het cognoscement historisch moet verklaard worden als eene ontwikkeling van het uittreksel uit het scheepsboek, worde thans onderzocht, welk juridisch karakter aan genoemd handelspapier moet toegekend worden. Twee hoogst gewichtige vragen moeten hierbij beantwoord worden:

1°. wordt voor de bestaanbaarheid der bij het cognoscement aangegane verbindtenissen eene geoorloofde oorzaak gevorderd, of schept het cognoscement, als de wissel, formeele verbindtenissen, verbindtenissen uit papier?

2°. wordt door de overgave van het cognoscement het bezit van de daarin vermelde goederen overgedragen?

Ad 1um. Art. 1356. B. W. zegt het volgende:

Digitized by Google

„Tot de bestaanbaarheid der overeenkomsten worden vier voorwaarden vereischt:

1°. De toestemming van degenen, die zich verbinden;

2°. De bekwaamheid om een verbindtenis aan te gaan;

3°. Een bepaald onderwerp;

4°. Eene geoorloofde oorzaak."

Onder rechtsoorzaak (causa) moet verstaan worden, hetgeen met het sluiten der overeenkomst beoogd wordt, het doel, dat partijen bij het aangaan der verbindtenis zich voorstellen; bij een overeenkomst onder bezwarenden titel dus de contra-praestatie, bij een overeenkomst om niet (een schenking), liberaliteit, bij een kansovereenkomst het te loopen gevaar.

Ons Burgerlijk Wetboek erkent, zooals wij gezien hebben, alleen verbindtenissen, die afhankelijk zijn van materieele rechtsoorzaak; het is de vraag of ons Wetboek van Koophandel dienzelfden eisch stelt.

De wissel, vroeger altijd beschouwd als de drager van een overeenkomst, en in onze wet

Digitized by Google

nog genoemd een geschrift, waaruit zou blijken van een lastgeving van den trekker aan den betrokkene, wordt tegenwoordig tamelijk algemeen, ook door onze Hollandsche juristen, opgevat als eene eenzijdige, schriftelijke betalingsbelofte, die onafhankelijk is van materieele rechtsoorzaak.

Onze wet schrijft wel voor, dat in den wissel de vermelding van „waarde in rekening" of „waarde genoten" moet worden opgenomen, maar waar de Hooge Raad zelfs weigert tot het bewijs van de onwaarheid dier vermelding toe te laten, betreft dit voorschrift alleen een formaliteit, die dezelfde beteekenis heeft als de opname van het woord Wechsel of eenigen in een andere taal daarmede overeenkomenden term, voorgeschreven door de Allgemeine Deutsche Wechselordnung. [1]) Dat de positieve bepalingen onzer wet niet kunnen verklaard worden uit de contract-theorie, maar alleen voortvloeien uit het aloude adagium „belofte maakt schuld" blijkt spoedig, wanneer wij achtereenvolgens kortelings de verbindtenissen uit den

1) Allg. Deutsche Wechselordnung 4. n°. 1.

Digitized by Google

wissel d. w. z. van den trekker, van den endossant en van den acceptant nagaan.

De trekker is gehouden tot vrijwaring van den houder, in geval van non-acceptatie of non-betaling.

Zooals wij boven reeds zagen, wordt hij zelfs niet toegelaten tot het bewijs, dat de erkentenis van waarde genoten of waarde in rekening onwaar is; naar de causa wordt dus niet gevraagd; de verbindtenis is formeel.

De endossant is evenzeer gehouden tot vrijwaring; Art. 146. W. v. K verplicht hem den endossant te waarborgen, ook al kan hij bewijzen geene waarde te hebben ontvangen; het plaatsen van zijne handteekening op den wissel is voldoende om hem te verbinden.

De verbindtenis van den acceptant draagt wel het duidelijkste een zuiver formeel karakter; wel spreekt onze wet van lastgeving, [1]) maar uit de betrekking van lastgeving tusschen trekker en acceptant kan de houder toch nooit eenig recht ontleenen; voor hem is dit een pactum tertii;

---

1) Wetb. van Koophandel, Art. 100.

Digitized by Google

de eigenlijke wisselverbindtenis van den acceptant kan daaruit niet voortspruiten, maar vindt weder haar grond in art. 146, in het plaatsen van zijne handteekening op den wissel, zonder dat daarbij kan of mag gevraagd worden naar de rechtsoorzaak. Of de acceptant al of niet last heeft ontvangen (art. 147, W. v. K.), of hem fonds is bezorgd (art. 119, W. v. K), dat alles is onverschillig, de verbindtenis is formeel.

Na aldus te hebben aangetoond, dat de wissel en de daaromtrent in ons recht geldende bepalingen alleen te verklaren zijn door verwerping der contract-theorie, blijkt ons dus, dat Art. 1356 B. W. niet voor ons handelsrecht geschreven is.

In het algemeen kan worden betoogd, dat de verbindtenissen uit handelspapier niet voortkomen uit overeenkomst, en wel op grond van de volgende argumenten:

1°. de vorm van de handelspapieren herinnert nergens aan een overeenkomst: de handteekening van eene der partijen ontbreekt (art. 507, W. v. K., dat naast de onderteekening van den schipper die van den inlader of van dengene, die voor

Digitized by Google

hem de expeditie bezorgt, eischt, wordt nooit nagekomen; cognoscementen worden in de practijk alleen door den schipper geteekend: de natuur is sterker dan de leer[1]); de formulieren geven te kennen, dat eenzijdige betalingsbelofte bedoeld is;

2°. overeenkomst is niet in staat de uit papier ontstaande verbindtenissen te verklaren; bij papier aan order of toonder bestaat geen band tusschen twee bepaalde personen; de schuldenaar is bepaald; de schuldeischer is veranderlijk, is qualitatief;

3°. de tweede houder oefent niet het recht uit, dat zijn voorganger bij overeenkomst heeft verkregen en dat hem door endossement (bij papier aan order) of door eenvoudige overgave (bij papier aan toonder) is overgedragen; hij oefent zijn eigen recht uit.

In hoeverre geldt het bovenstaande ook voor het cognoscement?

Ter beantwoording van deze vraag is het van

Digitized by Google

het hoogste gewicht na te gaan, welke soort van acte door den handel met den naam van cognoscement wordt bestempeld.

De gebruikelijke Nederlandsche vorm, die in andere landen slechts zeer gering gewijzigd, evenzeer geldt, luidt als volgt:

„Ik *A.* schipper naast God van mijn schip, genaamd *B*, als nu ter tijd liggende te *C*, om met den eersten goeden wind, dien God verleenen zal, te zeilen naar *D*, alwaar mijne regte ontlading zijn zal, bekenne onder den overloop van mijn schip ontvangen te hebben van u *(opgave van den inlader en van de ingeladen goederen)* alles droog en wel geconditionneerd en gemerkt met het nevensstaande merk. Al hetwelk ik belove te leveren, indien God mij behouden reize verleent, met mijn voorz. schip te *D* aan *E* of order, mits mij betalende voor vracht van het voorz. goed *(vermelding van de bedongen vracht, wanneer die niet reeds betaald is)*, en de haverij, naar de usantiën van de zee.

En om te voldoen, dat voorz. is, zoo verbind ik mijzelven en al mijn goed en mijn voorz. schip met al deszelfs toebehooren.

Digitized by Google

In kennisse der waarheid zoo heb ik *x* konnoscementen hiervan onderteekend met mijnen naam of mijnen schrijver van mijnentwege, alle van éénen inhoud, het eene voldaan, de anderen van geene waarde."

Reeds dadelijk treft het ons, dat de vorm van een cognoscement niet herinnert aan eene acte, bestemd om tot bewijsmiddel voor een gesloten contract te dienen, maar veeleer eene groote overeenkomst vertoont met eene eenzijdige betalingsbelofte, in het bizonder met den eigen wissel.

Enkele woorden zullen dan ook voldoende zijn om aan te toonen, dat wat hierboven omtrent handelsverbindtenissen uit schrift in het algemeen, en speciaal omtrent den wissel werd betoogd, evenzeer geldt van het cognoscement.

Zooals wij zien, behelst het cognoscement tweeërlei: eene erkentenis, dat de schipper bepaalde goederen in zijn schip heeft geladen, welke verklaring van groot gewicht is voor het zakelijk recht en waarop nader wordt teruggekomen, en — eene belofte, om aan dengene, die door het cog-

Digitized by Google

noscement tot ontvangst gerechtigd is, de goederen af te leveren De handel acht den schipper onmiddelijk verbonden aan den geconsigneerde, en de artt. 511 en 514 van ons Wetboek van Koophandel bewijzen, dat onze wetgever dezelfde meening is toegedaan. Het eerste artikel behelst de bepaling, dat de bevrachters of inladers de ingeladen goederen niet wederom kunnen lossen, dan tegen teruggave van alle de deswege door den schipper aan hen afgegeven cognoscementen. „Wanneer een of meer der cognoscementen verzonden zijn, mag de lossing niet gedaan worden dan op een rechterlijke machtiging, na onderzoek van zaken, en onder behoorlijke borgstelling van den inlader wegens alle namaning der verzondene cognoscementen," enz.

Stilzwijgend wordt dus erkend, dat de cognoscementhouder eene actie heeft tegen den schipper, die immers tegen namaning gewaarborgd moet worden, en wel eene actie, onafhankelijk van eenige overeenkomst tusschen schipper en inlader gesloten, omdat zij blijft bestaan ook nadat de inlader de goederen weder tot zich heeft genomen.

Digitized by Google

Indien de geconsigneerde geen eigen, maar een afgeleid recht had, dan moest dit door de terugname der waren vervallen.

Art. 514 luidt: „Indien de schipper kan bewijzen, dat de hoeveelheid goederen, in het cognoscement vermeld, niet in het schip heeft kunnen worden geladen, geldt dat bewijs wel tegen den aflader, doch is hij niettemin gehouden den geconsigneerde schadeloos te stellen, bijaldien deze, op grond van het cognoscement, aan den aflader meer heeft betaald of voorgeschoten, dan het schip heeft ingehouden, behoudens des schippers verhaal op den aflader." De betrekking tusschen schipper en inlader oefent dus geen invloed uit op des schippers verbindtenis tegenover den geconsigneerde.

Het cognoscement schept ten behoeve van den geconsigneerde een eigen, niet-afgeleid recht, dat niet voortvloeit uit de overeenkomst tusschen schipper en inlader, maar berust op het geschrift; evenmin als de wisselverbindtenis afhankelijk is van het pactum de cambiando, evenmin vindt de verplichting van den schipper tot aflevering der

Digitized by Google

goederen aan den geconsigneerde haren oorsprong in het bevrachtingscontract: des schippers verbindtenis is formeel, van materiëele rechtsoorzaak onafhankelijk. Wel wordt er op gewezen, [1]) dat het cognoscement toch een erkentenis van inlading bevat, maar in art. 514 W. v. K. hebben wij gezien, dat de verbindtenis des schippers blijft bestaan, ook al blijkt uit een vergelijking tusschen de tonnenmaat van het schip en den in het cognoscement aangegeven inhoud der goederen, dat die verklaring noodzakelijk onwaar moet zijn Ook hier is dus de ontvangst-erkentenis bloote formaliteit, evenals de waarde-erkenning in den wissel volgens Nederlandsch — of de vermelding van het woord Wechsel volgens Duitsch recht.

Het cognoscement is voor den goederenhandel wat de wissel is voor den geldhandel, een gemakkelijk verhandelbaar papier, dat den gerechtigde (die met name genoemd, order of toonder kan zijn) eene zelfstandige vordering uit het

---

1) J. G. VAN ROMUNDE, Dissertatio de recepti maritimi cautione. Utrecht 1834.

Digitized by Google

geschrift schenkt, onafhankelijk van eenige materiëele rechtsoorzaak.

Ad 2um. Thans zijn wij genaderd tot de vraag: wordt door de overgave van het cognoscement het bezit van de daarin vermelde goederen overgedragen? Afzending van goederen kan plaats vinden met of zonder afgifte van cognoscement; is geen cognoscement afgegeven, dan bezit de schipper voor den afzender, indien hij van dezen last heeft ontvangen om de ingeladen goederen naar eene andere haven te vervoeren; hij bezit voor den ontvanger, indien deze hem den last heeft verstrekt bepaalde waren in eene vreemde plaats te gaan inladen. In beide gevallen is de schipper lasthebber en als zoodanig nudus detentor, en baart de vraag, wie het juridisch bezit heeft geene zwarigheden.

Moeielijker wordt de beantwoording dier vraag, indien wel een cognoscement is afgegeven: den geconsigneerde toch wordt door dit document een zoo uitgebreide bevoegdheid gegeven, dat

Digitized by Google

men, vroeger althans, dat recht alleen meende te kunnen verklaren uit eenen bezitstitel. Het eerst werd deze stelling uitgesproken door een Hollandsch rechtsgeleerde, die in een advies betoogde [1]), dat de geconsigneerde door de ontvangst van zijn cognoscement „de vrije dispozitie en 't bewind" heeft en zich daarom als bezitter mag beschouwen.

Mr. VAN DEN ENDE [2]) zegt, dat bezitsoverdracht der goederen even goed kan geschieden door overgave van cognoscementen als door „het ter hand stellen van sleutels van pakhuizen".

In beide adviezen moet een beroep op eene bestaande handelsgewoonte eene juridische uiteenzetting vervangen.

Het zou dan ook nog geruimen tijd duren voor die handelsgewoonte kracht genoeg bleek te bezitten om zich in de wetgeving eene plaats te veroveren.

In de Ordonnance de la Marine (1681) werd

1) In BARELS, Adviezen over den Koophandel en Zeevaart. Amsterdam 1780.

2) T. a. p. I, 217.

Digitized by Google

het recht van den inlader om de goederen weder te lossen erkend, zonder dat deze verplicht was alle cognoscementen uit te leveren. Bezitsoverdracht door overgave van het cognoscement werd hier dus niet aangenomen. Hetzelfde verschijnsel vinden wij in de Danske-lov (algemeen wetboek voor Denemarken van 1683 en nog geldend) en in Il consulato di Perillos (zeerecht van het eiland Malta in 1697 door den grootmeester PERILLOS uitgevaardigd.)

Eerst in de Ordenanzas van Bilbao (1737) in Spanje vervangen door den Codigo di Comercio van 1829, maar nog geldend in Mexico [1]) vinden wij de verplichting des afladers opgenomen om bij lossing vóór de afscheping den schipper alle cognoscementen te restitueeren.

Het Allgemeine Deutsche Handelsgesetzbuch erkent, expressis verbis, de bezitsoverdracht door middel van cognoscement; het drukt het begin-

1) Aldus Mr. POLAK; volgens BORCHARDT geldt in den Staat Mexico een in 1854 gepubliceerd handelswetboek, dat evenzeer in eenige andere Staten der federatieve republiek van kracht is; in sommige andere gelden nog de Ordenanzas van Bilbao.

Digitized by Google

sel aldus uit in art. 649: „Die Uebergabe des an Ordre lautenden Konnossements an denjenigen, welcher durch dasselbe zur Empfangnahme legitimirt wird, hat, sobald die Güter wirklich abgeladen sind, für den Erwerb der von der Uebergabe der Güter abhängigen Rechte, dieselben rechtlichen Wirkungen wie die Uebergabe der Güter."

Dat ook onze wet het beginsel erkent van bezitsoverdracht door overgave van het cognoscement, tracht Mr. KIST [1]) te betoogen op grond van de artt. 520 en 238 van het Wetboek van Koophandel.

Art 520 luidt: „Geen arrest of verzet door derden, die geen houders van cognoscementen zijn, kan den houder van een cognoscement beletten, dat hij den opslag en verkoop geregtelijk vordere, behoudens het regt van den arrestant, of die het verzet gedaan heeft, op de opbrengst van den verkoop."

Dit artikel is gevolgd naar een Amsterdamsche Turbe van 12 Maart 1660, waarop Mr. VAN DEN

---

1) Mr. KIST, t. a. p. pag. 442 volg.

Digitized by Google

ENDE zich in zijn zooeven aangehaald advies beroept, om het bezit van den cognoscementhouder te staven.

Art. 238 bepaalt onder anderen, dat reclame niet plaats kan hebben van goederen, die „gedurende de reis op facturen, en op cognoscementen of vrachtbrieven te goeder trouw door eenen derde zijn gekocht."

Dit artikel, zegt Mr. KIST [1]), gaat uit van het beginsel, dat het onderweg zijnde goed niet meer aan den kooper toebehoort, nadat hij het heeft verkocht en het cognoscement daarvan geleverd; het erkent dus levering der goederen door het cognoscement.

Tot dusver zagen wij hoe èn wetgevers èn rechtsgeleerden de bezits-theorie huldigen, maar wij verzuimden nog te vermelden, op wat wijze de bezits-overdracht verklaard wordt.

Drieërlei weg werd daartoe ingeslagen: *a.* de levering door middel van cognoscement werd

---

1) Themis II, 13 bl. 381.

Digitized by Google

opgevat als eene symbolische traditie, *b*. de schipper werd beschouwd als negotiorum gestor voor den geconsigneerde, *c*. de bezitsoverdracht werd verklaard tot stand te zijn gekomen door het zoogenaamde constitutum possessorium. [1])

Wat het laatste betreft, valt het dadelijk in het oog, dat deze opvatting veel te beperkt is; zij zou desnoods kunnen gelden voor den cognoscementhouder, die kooper der lading is, nimmer voor den geconsigneerde-commissionair, die volgens het handelsgebruik, waarop men zich beroept, toch ook bezitter der lading is.

De beide andere systemen zijn aantrekkelijker, maar bieden toch ook vele bezwaren.

In strijd met de leer der symbolische traditie is de bepaling, dat bij faillissement van den ontvanger de afzender den eerst-geconsigneerde kan verhinderen de lading in ontvangst te nemen door het uitstellen van een nieuw cognoscement.

De voorstanders der leer beroepen zich op het feit, dat de geconsigneerde vrij over het cognos-

---

1) Verg. Dr. B. WINDSCHEID. Lehrbuch des Pandektenrechts I. p. 473.

Digitized by Google

cement mag beschikken en zijn faillissement een derde, die ter goeder trouw het cognoscement heeft verkregen, geen enkel recht kan ontnemen. Ware dit werkelijk het gevolg van de bezitsoverdracht, dan zou het evenzeer moeten gelden voor den eerst-geconsigneerde zelf, die toch ook bezitter zou zijn.

Hoe verklaren verder de voorstanders dier leer het uitgeven van verschillende cognoscementen? Bezit kan, als iets geheel feitelijks, toch slechts bij één persoon bestaan; de vergelijking van Mr. van Reesema en op diens voetspoor van Mr. Kist van cognoscementen met pakhuisceelen gaat daarom dan ook niet op, omdat van deze laatsten slechts één exemplaar uitgegeven wordt. De gelijkstelling van levering door cognoscement met levering door overgave van de sleutels van een pakhuis mag evenmin aangenomen worden; hij, die bedoelde sleutels in zijn bezit heeft, kan zich te allen tijde toegang tot het pakhuis verschaffen; en over de daarin opgestapelde goederen beschikken; hem is niet symbolisch, maar werkelijk geleverd. De geconsigneerde daarentegen, aan

Digitized by Google

wien de schipper krachtens het cognoscement verbonden is, kan voor de aankomst van het schip dien schipper geen enkelen last verstrekken; hij mist vóór dat tijdstip ten eenemale de bevoegdheid om over de goederen te beschikken.

Wanneer wij bovendien bedenken, dat, blijkens de onderzoekingen van SAVIGNY symbolische traditie in het Romeinsche recht „een onding" is, terwijl het Germaansche recht steeds lichamelijk bezit eischt, dan blijkt ons, dat deze leer niet in staat is om de bezits-overdracht door cognoscement te verklaren.

De leer van de negotiorum gestio biedt evenzeer ernstige bezwaren. Reeds dadelijk is er iets gewrongens in, den schipper als negotiorum gestor te beschouwen, omdat deze laatste eens anders zaken waarneemt, terwijl de schipper zijne eigen verplichtingen, voortspruitende uit cherte-partij en cognoscement vervult en dus zijn eigen zaken waarneemt. Bovendien, de schipper is dikwijls onbekend met de betrekkingen tusschen afzender en ontvanger; hij kan, noch mag dus den wil

Digitized by Google

hebben om voor dezen laatste te bezitten; immers is de geconsigneerde eenvoudig lasthebber van den inlader, dan komt bezits-verkrijging van den ontvanger niet te pas. Nog moet herinnerd worden aan art. 1393 B W., dat, hoezeer het wezen der negotiorum gestio rakende, bij het cognoscement volstrekt niet van toepassing is. Ook al heeft de schipper op uitnemende wijze zijnen plicht vervuld, dan kan hij toch den geconsigneerde niet noodzaken de goederen te ontvangen en de vracht te betalen.

Ook hier dus weder groote tegenstrijdigheden!

Zoolang dan ook geen enkel rechtsgeleerde aanneemt, dat de cognoscementhouder, die kooper is, de vrije beschikking over de afgescheepte goederen heeft en b. v. den schipper zou kunnen bevelen elders dan in de aangewezen haven te lossen, zoolang is het niet mogelijk de rechten uit het cognoscement te verklaren uit de bezitsleer, in welken vorm dan ook.

Misschien ware er reden zich uitsluitend te beroepen op de handelsgewoonte en elke poging

Digitized by Google

tot juridische constructie te beantwoorden met de spreuk: „non omnium, quae a majoribus constituta sunt, ratio reddi potest", die het Ober-Appellationsgericht te Rostock in een vonnis van 27 Januari 1845 aanhaalde[1]). Hoe gevaarlijk ook, is dit denkbeeld aanbevelenswaardiger dan de starre systematiek van GESTERDING[2]), die zich aldus uitlaat: „Diese guten Leute" (de kooplieden) „wollen nur immer gewinnen und meinen wol gar, alles müsse aus dem Wege geräumt werden, was ihnen dabey hinderlich seyn könnte, sollten auch die Regeln des Rechts dadurch zu Grunde gerichtet werden, woran doch vielmehr gelegen ist." Wanneer wij ons de geschiedenis van den wissel te binnen brengen en ons herinneren hoe lang de wetenschap noodig had om een transactie te begrijpen, die ieder koopman volkomen duidelijk was, dan blijkt het, dat de oorzaak daarvan voor een groot deel moet gezocht worden in de zucht om

---

1) Mr. POLAK, T. a. p., pag. 183.

2) GESTERDING, Alte und neue Irrthümer der Rechtsgelehrten Greifswald 1818.

Digitized by Google

streng vast te houden aan eens vastgestelde en voor geheel andere tijden berekende „Regeln des Rechts". Zeker, de handel, die met ieder jaar van karakter verandert, roept nieuwe betrekkingen in het leven, en het is de taak van het recht die betrekkingen te regelen; te allen tijde moet dus de wetenschap achteraankomen, dat is haar plicht, al klinkt het misschien vreemd. Haar roeping is, het worde herhaald, niet scheppen maar regelen, maar bij die regeling binde zij zich niet angstvallig aan een eens aangenomen systeem en dat te minder, waar het, als bij het cognoscement een quaestie van recht geldt omtrent een onderwerp, dat oorspronkelijk alleen door de kooplieden naar de behoeften der practijk, en zich weinig bekommerend om eenig juridisch stelsel werd geregeld.

Intusschen, wij kunnen in deze materie eene keuze tusschen Gesterding en het Rostocksche Ober-Appellationsgericht ontgaan. De jongere Duitsche rechtsschool heeft het cognoscement en de daaruit voortspruitende verbindtenissen verklaard op eene wijze, die èn kooplieden, èn juristen kan voldoen.

Digitized by Google

Reeds vroeger had LABAND [1]) er op gewezen, hoe groote overeenstemming er bestaat tusschen wissel en cognoscement; evenals de wissel de vordering vervangt en bijna als geld in omloop is, zoo is het cognoscement in den goederenhandel een voorwerp, dat verkocht en verpand kan worden. Vroeger meende men, dat dit document de daarin vermelde goederen representeerde; dit kan echter niet waar zijn, want dan zou voor de overdracht endossement onnoodig zijn. Neen, het cognoscement representeert niet de goederen, maar het vorderingsrecht.

Het is niet te verwonderen, dat dit onderscheid uit het oog werd verloren en men daardoor den bezitter van het cognoscement als bezitter der lading ging beschouwen. Het reclamerecht echter had reeds moeten leeren, dat de bezitsleer onjuist is; als toch het bezit der goederen door overgave van het cognoscement werd overgedragen, dan gaat het niet aan den afzender bij faillissement

1) Dr. PAUL LABAND. Zur Lehre vom Connossement, in Zeitschrift für deutsches Recht und Rechtswissenschaft von BESELER, REYSCHER und STOBBE XIX (1859) 121 vlg.

Digitized by Google

van den geconsigneerde de bevoegdheid te geven de goederen weder terug te vorderen [1]). Wel wordt er op gewezen, dat dit recht in alle wetgevingen vervalt, als het cognoscement in andere handen is gekomen, zoodat reclame tegen een tweeden bona-fide cognoscementhouder niet geldt, doch deze bepaling is geen gevolg van bezitsoverdracht, maar van de verhandelbaarheid van het moderne handelspapier. De strenge verplichting van den schipper was nog niet voldoende, als de afzender bij faillissement van den geconsigneerde de bevoegdheid had om de goederen terug te vorderen, in welke handen het cognoscement zich ook bevond; de latere houder moest beveiligd zijn tegen reclame en, geheel zelfstandig, uit het geschrift eene actie kunnen instellen tegen den schipper, zonder dat op zijn recht invloed uit-

1) Dit bezwaar geldt volgens onze Wet minder, omdat art. 232 W. v. K. ook reclame toestaat van waren, die reeds onder den kooper zijn opgeslagen en dus in bezit geen bezwaar ziet voor terugvordering. Men heeft bij ons waarschijnlijk de terugname van goederen, de zoogenaamde stoppage in transitu van het Engelsche recht, verward met de terugvordering van reeds geleverde goederen. (zie hieromtrent Mr. M. DES AMORIE VAN DER HOEVEN, in de Ned. Jaarb. XI 554, 706, XII 291 vlg.)

Digitized by Google

geoefend werd door de verhouding tusschen afzender en inlader.

Naar analogie van den wissel, waar de acceptant gehouden is te betalen, ook al bewijst hij, dat hem geen fonds is bezorgd, waar de trekker iederen houder moet vrijwaren, onverschillig of hij de waarde heeft ontvangen, waar exceptiones ex persona endossantis niet gelden, waar alleen rekening wordt gehouden met wat in het geschrift zelf staat, naar analogie van den wissel dan, werd het cognoscement geregeld ter wille van de eischen van het handelsverkeer.

Evenzeer in strijd met de opvatting alsof de cognoscementhouder bezitter zou zijn, is de bepaling door zeer vele wetgevingen opgenomen [1]), dat de afzender bevoegd is wederom te lossen, zij het dan ook tegen restitutie van alle cognoscementen of borgstelling tegen namaning wegens reeds verzondene cognoscementen. Uit dit laatste blijkt alleen, dat de schipper gevrijwaard moet worden tegen de zelfstandige vordering uit geschrift, die iederen cognoscementhou-

1) Wetboek van Koophandel art. 511.

Digitized by Google

der toekomt, allerminst, dat deze laatste bezitter is; immers dan ware de beschikking over de goederen aan hem, en kon de afzender onder geen enkele voorwaarde weder lossen. Het is wat al te gemakkelijk dezen strijd op te helderen, door als KIST [1]) doet, zonder eenige argumentatie te verklaren: „De bepaling van art. 511, al. 2 van ons Wetboek van Koophandel, is een afwijking van den regel, een uitzondering, die het beginsel niet omverwerpt. Lossing, nadat een cognoscement verzonden is, zal dan ook slechts in zeer buitengewone gevallen door den rechter worden toegestaan".

Door willekeurig als uitzondering te bestempelen, wat in het geldend recht met eene eens aangenomen meening in strijd is, wordt waarlijk de juistheid dier meening niet bewezen.

Het bovenstaande resumeerende komen wij tot de overtuiging, dat door het teekenen van een cognoscement den schipper eene eenzijdige, formeele verbindtenis wordt opgelegd tot uitlevering der

1) Themis II 13, blz. 377.

Digitized by Google

daarin aangewezen goederen aan den bona-fide houder van het document, zonder dat daarbij, — met het oog op de verhandelbaarheid — rekening mag worden gehouden met exceptiones ex persona endossantis.

Keeren wij thans terug tot de drie vragen gesteld op bl. 14 naar aanleiding van het rapport der Antwerpsche Kamer van Koophandel.

Ad. I. Is haar voorstel noodig?

In onze jurisprudentie heb ik geen geval van bedrog door mala- fide uitgifte van verschillende exemplaren van één cognoscement aan onderscheidene personen kunnen ontdekken. Dat bewijst natuurlijk niet, dat een dergelijk misbruik nooit voorkomt, wat dan ook, met het oog op de ervaring in het buitenland opgedaan, ten zeerste zou moeten verwonderen; het maakt alleen waarschijnlijk, dat het misbruik bij ons geene groote afmetingen heeft aangenomen Wanneer iemand, in dringende geldverlegenheid, zich kasmiddelen tracht te verschaffen door beleening van verschillende exem-

Digitized by Google

plaren van een cognoscement en later, na eene welgeslaagde speculatie, die exemplaren weder inlost, dan zal het misbruik waarschijnlijk nooit bekend worden. Mislukt de speculatie echter — en daarvoor zal toch altijd groot gevaar bestaan — dan moet de fraude onvermijdelijk aan het licht komen.

De meest elementaire begrippen van goede trouw beletten den eerlijken koopman zich schuldig te maken aan het bedrog, dat hier omschreven is, en het groote gevaar voor ontdekking houdt minder conscientieuze naturen terug.

Erkend moet echter worden, dat de fraude, die de Antwerpsche Kamer van Koophandel wil bestrijden, kàn worden begaan, en het nemen van maatregelen daartegen mag dus niet worden afgekeurd.

Ad. II. Is het voorstel der Kamer in overeenstemming met onze wet?

Art. 510 van ons Wetboek van Koophandel legt den schipper de verplichting op, den inlader zoovele *eensluidende* cognoscementen te geven, als deze zal begeeren. Zijn verschillende exemplaren

Digitized by Google

van een cognoscement *eensluidend*, als sommigen wel, anderen weder niet gestempeld zijn?

Een overwegend bezwaar zal zeker niemand hierin zien; van de bepalingen van ons Burgerlijk- en Handelsrecht mag door partijen worden afgeweken, wanneer zij niet de openbare orde betreffen; art. 510 nu bevat zeer zeker regelend, geen dwingend recht. Wanneer wij bovendien bedenken, dat art. 507 W. v. K. voor ieder cognoscement de onderteekening van den inlader vordert — een bepaling, die nog wel den vorm beheerscht — terwijl in de practijk die onderteekening gewoonlijk ontbreekt, zonder dat het meerendeel onzer juristen geldigheid ontzegt aan een dergelijk geschrift, dat toch juist om zijn formeel karakter strikt aan de letter der wet zou moeten voldoen, dan begrijpen wij, dat het enkele woordje „eensluidend" ons niet zou behoeven te nopen de voorstellen der Antwerpsche Kamer af te wijzen. De geheele bedenking krijgt trouwens nog minder gewicht, wanneer wij ons herinneren, dat het nieuwe ontwerp een dergelijk voorschrift niet behelst.

Digitized by Google

Ad III. De hoofdvraag in deze is: kan door het aannemen van de denkbeelden der Antwerpsche Kamer werkelijk het doel bereikt worden; wordt bedrog daardoor onmogelijk, althans veel moeilijker gemaakt?

Het antwoord op die vraag moet mijns inziens stellig ontkennend luiden. Wil men fraude door cognoscements-exemplaren tegengaan, dan moet consequent één van beide wegen worden ingeslagen: slechts *één* exemplaar, voor overdracht geschikt, wordt uitgegeven, het denkbeeld dus van GROUSSET, of de goederen worden niet afgeleverd dan tegen afgifte van *alle* exemplaren van het cognoscement.

In dezen geest was eene bepaling opgenomen in het Allgemeine Landrecht für die preussischen Staaten, dat in 1794 in werking is getreden. Althans het Ober-Tribunal besliste op 2 Januari 1851, dat de schipper eerst geldig bevrijd is, als hij de goederen heeft uitgeleverd tegen teruggave en vernietiging van alle exemplaren, ook al bevat het cognoscement de clausule, dat alle exemplaren voor één gelden [1]). Dit recht kende dus de clausula cassatoria niet.

1) HIERSEMENZEL. Preussisches Handelsrecht. Berlin 1856.

Digitized by Google

Wij zagen echter reeds boven, dat de handel zich tegen eene dergelijke uiterste consequentie in den een of anderen zin verzet; een middelweg, zooals door de Antwerpsche Kamer van Koophandel wordt ingeslagen, kan echter nooit tot het doel leiden en dat te minder, omdat twee exemplaren volkomen voldoende zijn voor bedrog en de fraude gewoonlijk juist met twee exemplaren gepleegd zal worden.

Dat zelfs de bepaling, die GROUSSET voorstelt, en de regeling van het Allgemeine Preussische Landrecht niet in staat zijn bedrog te keeren, blijkt uit een rechtszaak, die in 1871 voor de Arrondissements-rechtbank te Amsterdam [1]) diende en in 1873 beslist werd door het Provinciaal Gerechtshof van Noord-Holland [2]). De feiten, die tot het proces aanleiding hadden gegeven, waren in het kort de volgende: de India Packet, kapitein DIEPERING, arriveerde te Amsterdam met eene te Probolingo ingenomen partij suiker. Op die suiker werd, 14 Mei 1869, revindicatoir arrest

1) Magazijn van handelsrecht, XIII, p. 175.
2) Magazijn van handelsrecht, XV, p. 133.

Digitized by Google

gelegd door de heeren TÜRING & C°. De heeren HOPE & C°. sommeerden, 18 Mei 1869, als cognoscementhouders den kapitein tot uitlevering dier suiker, tegen betaling van vracht, premie en avarij. De kapitein vroeg en verkreeg van de Rechtbank verlof tot lossing en opslag onder P. REINEKE als bewaarder. TÜRING & C°. dagvaardden den kapitein tot van waarde-verklaring van hun arrest, met last op den bewaarder, om hun de suiker als hun eigendom tegen betaling van de vracht over te geven.

Evenzoo dagvaardden HOPE & C°. 1°. den kapitein tot afgifte der suiker tegen afgeteekend cognoscement en vrachtbetaling, 2°. den bewaarder om die afgifte te gedoogen en daartoe mede te werken, beide met schadevergoeding in geval van niet-voldoening aan het vonnis en 3°. TÜRING & C°. tot nietigverklaring van het door hen gelegd arrest met schadevergoeding.

De zaken werden bij vonnis van 20 April 1870 gevoegd.

TÜRING & C°. beweerden: dat door hun agent te Batavia met de firma MORGAN MELBOURNE & C°.

Digitized by Google

op 21 October 1868 was geconveniëerd, een door die firma aan hen verschuldigd saldo af te sluiten, onder anderen met de onderwerpelijke suiker, welke dientengevolge dan ook aan hen eischers door inlading was geleverd en haar eigendom was geworden, gelijk zij dan ook de factuur ontvangen hadden, — dat indien (gelijk zij vernomen hadden) MORGAN MELBOURNE & C°. na de levering der suiker aan boord, de cognoscementen verpand hadden aan de *Chartered Bank of India, Australia and China,* van wie de heeren HOPE & C°. die nu, als lasthebbers, in handen zouden hebben, die wederrechtelijke handeling hun, TÜRING & C°. niet aanging, — sommeerende zij de heeren HOPE & C°. de voorschreven feiten ten aanzien van de wijze en de oorzaak van hun cognoscementbezit (hetwelk het bezit der suiker nog niet medebracht) te erkennen of te ontkennen, alsmede om behalve het cognoscement ook den daarbij behoorenden pandbrief in het proces te brengen.

De Heeren HOPE & C°. beweerden zich eenvoudig te gedragen als cognoscementhouders, en

Digitized by Google

niet verplicht te zijn, hetzij zich uit te laten, hoe zij ter goeder trouw houders geworden waren, hetzij op de sommatie van Türing & Co. te antwoorden.

Men ziet het, hier was een dergelijk bedrog gepleegd, als door de Antwerpsche Kamer van Koophandel bestreden wordt, zonder dat daarbij echter gebruik werd gemaakt van de verschillende exemplaren van een cognoscement.

De Rechtbank, overwegende, dat de houder van het cognoscement zelfstandig rechthebbende tot opvordering der lading van den schipper is, dat voor het endossement van een cognoscement dezelfde bepalingen als voor het endossement van wissels gelden en dat dus van een bona- fide cognoscementhouder niet gevorderd kan worden aan te toonen, hoe het cognoscement in zijn bezit is gekomen, verklaarde het verzet van de eischers Hope & Co. tegen het beslag door Türing & Co. gelegd goed en van waarde, en gelastte den bewaarder de goederen op eerste aanvrage aan Hope & Co. af te geven.

Op 8 Mei 1873 werd dit vonnis door het

Digitized by Google

Provinciaal Gerechtshof van Noord-Holland bevestigd.

Het zuiver formeel karakter van het cognoscement werd dus erkend en aan den houder van zulk een document zijne vordering tot uitlevering der goederen toegewezen. Daar slechts één exemplaar was afgegeven, lag deze beslissing voor de hand; indien echter, wat zich zeer gemakkelijk denken laat, het bedrog gepleegd ware door verhandeling van verschillende cognoscementen, zouden zich weder al die moeielijkheden voordoen, die boven aangewezen zijn, moeielijkheden, die niet verminderen door te bepalen, dat slechts op twee van de uitgegeven exemplaren de lading ontvangen kan worden.

Tegen bedrog wordt door een dergelijke bepaling allerminst gewaakt: wat toch verhindert inlader en schipper de Antwerpsche clausule in ieder cognoscement op te nemen en dan door niet-stempeling meer dan twee verhandelbare exemplaren te scheppen. Een geconsigneerde, die in dit geval in het bezit is van twee transferabele cognoscementen over dezelfde lading, zal met nog

Digitized by Google

grooter vertrouwen dan vroeger wissels accepteeren, maar evenmin als voorheen gewaarborgd zijn tegen bedrog.

Op grond dan van deze overwegingen:

1°. dat het bestaan van meer dan één exemplaar van ieder cognoscement, door het wereldverkeer geëischt, altijd gelegenheid zal blijven geven tot bedrog,

2°. dat bij opname van de Antwerpsche clausule geenerlei waarborg kan gegeven worden, dat zij ook wordt nageleefd, en dat niet door samenwerking van schipper en inlader te kwader trouw meer dan twee verhandelbare exemplaren in omloop worden gebracht,

kom ik tot de overtuiging, dat het voorstel der Antwerpsche Kamer van Koophandel niet behoort te worden aangenomen.

Ook al is dit eene erkenning der onmacht van het civielrecht, moeten wij verklaren, dat het handelsrecht de sanctie van de strafwet niet geheel kan ontberen. Tegen het bedrog, waarover deze dissertatie handelt, wordt echter door

Digitized by Google

ons strafwetboek niet gewaakt; noch de bepalingen omtrent valschheid, noch die omtrent oplichting zijn hier toepasselijk. Art. 225 zegt: „Hij, die een geschrift waaruit eenig recht, eenige verbintenis of eenige bevrijding van schuld kan ontstaan, of dat bestemd is tot bewijs van eenig feit te dienen, valschelijk opmaakt of vervalscht, met het oogmerk om het als echt en onvervalscht te gebruiken, of door anderen te doen gebruiken, wordt, indien uit dat gebruik eenig nadeel kan ontstaan, als schuldig aan valschheid in geschrift," enz.

Het te kwader trouw endosseeren van verschillende exemplaren van hetzelfde cognoscement aan verschillende personen kan moeielijk onder deze definitie vallen.

In titel XXV omtrent bedrog is evenmin iets te vinden, dat op ons geval van toepassing is. In de Memorie van Toezicht op het Wetboek van Strafrecht[1]) werd er op gewezen, dat bedrog niet *in genere* strafbaar is gesteld, dat het dus niet

1) Mr. H. J. SMIDT. Geschiedenis van het Wetboek van Strafrecht II, p. 513.

Digitized by Google

voldoende is als de dader om zich wederrechtelijk te bevoordeelen, een ander schade toebrengt door hem in eene dwaling te brengen, door het voorspiegelen van valsche of het verbergen van ware feiten. „De vrees, dat men door zoodanige algemeene bepaling van strafbaar bedrog licht de grenzen overschrijdt, die de strafwetgever zich behoort te stellen, is niet hersenschimmig. Veiliger weg slaat de wetgever in, door de verschillende soorten van bedrog, die hij strafbaar keurt, achtereenvolgens te kenmerken en daarbij op den voorgrond te stellen het misdrijf, dat in onze rechtspractijk, sedert de invoering van den Franschen Code, met den naam van oplichterij (escroquerie) is bestempeld."

Onder de verschillende soorten wordt het door ons besproken bedrog niet gevonden; het zou dus moeten vallen onder art 326 luidende: „Hij, die met het oogmerk om zich of een ander wederrechtelijk te bevoordeelen, hetzij door het aannemen van een valschen naam of van eene valsche hoedanigheid, hetzij door listige kunstgrepen, hetzij door een samenweefsel van verdichtsels

Digitized by Google

iemand beweegt tot de afgifte van eenig goed, of tot het aangaan van een schuld, of het teniet-doen van een inschuld, wordt als schuldig aan oplichting" enz.

Dikwijls echter wordt het nadeel niet toegebracht aan dengene, jegens wien het misdrijf is gepleegd. Wanneer b. v. twee exemplaren van een cognoscement op verschillende tijden geëndosseerd worden aan verschillende personen, dan vormt het eerste endossement volstrekt geene bedriegelijke handeling: op dat oogenblik had de houder de bevoegdheid om over de rechten uit het cognoscement te beschikken; het bedrog wordt eerst gepleegd jegens dengene, aan wien een ander exemplaar later geëndosseerd wordt. Komt nu de laatst geconsigneerde het eerst op, en worden hem de goederen afgegeven, dan wordt het nadeel geleden door den vroeger-geëndosseerde, die wel verhaal heeft op den houder, die te kwader trouw twee exemplaren in omloop heeft gebracht, maar gewoonlijk daardoor weinig gebaat zal zijn.

Nu moet erkend worden, dat de tekst van ons artikel niet spreekt over *benadeeling* van bepaalde

Digitized by Google

personen, maar over wederrechtelijke *bevoordeeling* van den dader. Intusschen, onder vigueur van den Code Pénal werd art. 405 door onze jurisprudentie steeds zoodanig uitgelegd, dat wegens escroquerie alleen mocht veroordeeld worden, als het nadeel geleden was door hem, tegen wien het misdrijf gepleegd was, en bij de behandeling van ons nieuwe Wetboek van Strafrecht verklaarde de minister [1]), dat die jurisprudentie voor Art. 326 bleef gelden.

In dit opzicht vinden wij dus in onze wet eene leemte, waarop reeds vóór eenige jaren gewezen werd door Mr. T. M. C. ASSER.

„Het geldt hier een misbruik *sui generis*, dat een bijzondere strafbepaling eischt. Juist (omdat de vermenigvuldiging van den wissel onvermijdelijk is en) omdat de goederenhandel en het goederenverkeer tegenwoordig onbestaanbaar zijn, zonder

1) Het Wetboek van Strafrecht, in doorloopende aanteekeningen verklaard, in 1881 aangevangen door Mrs. K. HAZELHOFF, TH. HEEMSKERK en B. J. POLENAAR en later door de beide laatsten voltooid.

Digitized by Google

de erkenning van het cognoscement als den titel, die de lading vertegenwoordigt, terwijl van dezen titel noodwendig verschillende exemplaren moeten worden gemaakt, — zou zoodanige bijzondere strafbepaling alleszins gerechtvaardigd zijn." [1])

---

1) Mr. T. M. C. ASSER. De nieuwe strafwet in verband met handel en scheepvaart, in Tijdschrift voor Strafrecht 1886.

Digitized by Google

Bijlage A.

CHAMBRE DE COMMERCE D'ANVERS.

Négociations des Connaissements — Fraudes — Moyens préventifs.

Anvers, 22 Janvier 1891.

MONSIEUR,

Nous avons l'honneur de vous communiquer le résultat de nos travaux en vue de réprimer les fraudes auxquelles peut donner lieu la négociation d'exemplaires multiples d'un même connaissement.

Notre comité central, adoptant les conclusions du Rapport de la Commission Spéciale, qu'il avait invitée à étudier la question (et dont vous trouverez le texte ci-après) 1), s'appuie sur les considérations développées dans ledit Rapport, pour recommander de donner au

---

1) Zie Bijlage B, bl. 64.

Digitized by Google

dernier alinéa de tous les exemplaires d'un connaissement le libellé suivant:

„En foi de quoi j'ai signé deux connaissements de la teneur et date du présent, seuls négociables et donnant droit à la délivraison des marchandises y mentionnées, plus les exemplaires pour le capitaine, le consul, la douane et (ou) les chargeurs, lesquels sont tous marqués à leurs fins; l'un des deux connaissements négociables étant accompli, l'autre est de nulle valeur."

Cette clause a l'avantage de ne se heurter à aucune législation existante, de ne nécessiter aucune révision de loi et de pouvoir devenir universelle par la simple volonté des parties; il suffit pour cela qu'elle soit *imprimée comme toutes les autres* dans le connaissement; elle n'empêche pas la création d'un nombre quelconque d'exemplaires, mais elle assigne conventionnellement aux exemplaires leur rôle et leur portée, ce que les lois n'interdisent pas.

Pour que le mode, que nous préconisons ressorte tous ses effets, il faut qu'il n'y ait dans les exemplaires du connaissement aucun des renseignements susvisés à remplir à la main.

Nous avons l'honneur de solliciter votre intervention pour que la nouvelle clause entre dans la pratique, ce

Digitized by Google

qui dépendra essentiellement de son admission par les armateurs, chargeurs et négociants, tous intéressés au même titre à assurer le règne de la bonne foi et à supprimer la fraude.

Agréez, monsieur, l'assurance de notre considération distinguée.

La Chambre de Commerce d'Anvers.

Le Secrétaire, (*s.*) L. NIEUWLAND.

Le Président, (*s.*) P. ROELS.

Digitized by Google

Bijlage B.

RAPPORT DE LA COMMISSION SPÉCIALE

Anvers, le 25 Novembre 1890.

Messieurs les Président et Membres du Comité central de la Chambre de Commerce d'Anvers.

MESSIEURS,

L'attention de la Chambre de Commerce a été judicieusement dirigée vers l'étude des moyens préventifs de la fraude constant en la négociation, à diverses personnes, d'exemplaires multiples d'un même connaissement.

Elle avait reçu dant cet ordre d' idées communication d'un projet de M. GROUSSET, directeur du comptoir des Entrepôts et Magasins généraux à Paris, projet au sujet duquel la section financière, sans formuler une conclusion formelle, avait émis quelques considérations qui ont décidé le Comité central à désirer une étude approfondie de la question au point de vue pratique.

Mr. GROUSSET préconisait l'usage d'un seul exemplaire

Digitized by Google

transférable du connaissement; c'était évidemment empêcher du coup la fraude consistant en la négociation simultanée de divers exemplaires, mais c'était aussi exposer le commerce aux graves inconvénients résultant de la perte de cet exemplaire unique. Le remède eut été pire que le mal; car s'il arrive malheureusement assez souvent, que des navires périssent et que des lettres s'égarent, on peut affirmer, à l'honneur du monde des affaires, que les fraudes dont question ne se sont produites que rarement et de loin en loin.

La Section financière de la Chambre de Commerce, appelée à étudier le travail de M. GROUSSET, ne put donc se rallier, en ce point, à sa manière de voir; elle crut indispensable la création de deux exemplaires transférables. Voici comment s'exprime à ce sujet son rapport du 17 Septembre dernier.

„Nous croyons que les besoins du commerce exigent impérieusement la création de plus d'un exemplaire transférable d'un même connaissement, et nous voudrions en voir fixer le nombre à deux. Deux exemplaires, expédiés par deux courriers différents, ne se perdent pas l'un et l'autre et suffisent donc amplement.

Cette restriction faite, nous applaudissons à l'idée de Mr. GROUSSET de créer des originaux transférables et des originaux non-transférables. Ce système a l'avantage

Digitized by Google

immense, que l'acheteur de la cargaison et le banquier, prêteur sur gage sauront exactement le nombre d'exemplaires, qu'il leur faudra posséder pour être à l'abri de tout risque; ce serait un progrès réel sur le système aujourd'hui en vigueur, où dans bien des cas il est vraiment impossible de dire ce qu'il faut entendre par le jeu complet d'un connaissement."

Le même rapport constate, qu'il serait difficile d'obtenir par la voie d'un changement dans la loi une réelle amélioration de l'état de choses actuel. „Le commerce maritime", dit-il, „est de sa nature si essentiellement international, que des améliorations radicales aux législations actuelles ne pourront y être apportées, que si les principales nations commerçantes se mettent d'accord pour réviser leurs lois et pour les mettre en concordance les unes avec les autres. Ce n'est ainsi que l'on parviendra peut-être à éliminer toutes les difficultes." Or, attendre cette codification internationale, c'est évidemment se résigner à attendre longtemps encore, que la main soit mise à l'oeuvre.

Votre commission spéciale s'est trouvée d'accord avec ces considérations et elle a posé en fait comme base de ses travaux:

1°. Que le nombre d'exemplaires négociables du connaissement devrait être fixé à deux;

Digitized by Google

2o. Que la solution de la difficulté devrait être cherchée, non pas dans un changement de la législation mais dans l'introduction d'un usage qui ne soit en conflit avec aucune loi existante.

Il est impossible de dire d'une façon générale quel est le nombre *total* d'exemplaires, d'un même connaissement, réellement nécessaire. Cela dépend de bien des circonstances: la douane, dans certains pays, exige le dépôt d'un original; le consul du pays de destination peut en réclamer un. Un exemplaire est destiné, d'après la loi belge au chargeur, qui pourtant souvent n'en conserve aucun. Certains transports donnent lieu à la création de 8, 9, 10 exemplaires du connaissement, sans qu'il soit possible d'assigner une raison plausible à cette multiplicité excessive d'un même document.

En présence de ces divergences, nous ne nous occuperons pas du nombre total d'originaux à signer pour chaque expédition de marchandises. Nous nous bornerons à constater qu'il suffit de deux exemplaires destinés au réceptionnaire. Chacun des deux exemplaires, (que l'on pourra toujours lui expédier par deux courriers différents) lui assurera la livraison de la marchandise; eux seuls sont appelés à servir à la négociation. Le porteur de ces deux exemplaires aura un droit exclusif à la marchandise et pourra la vendre ou la

Digitized by Google

donner en gage. Il faut d'un autre côté (et c'est là le point capital) que tous les autres exemplaires portent clairement imprimée d'avance, l'indication de l'usage spécial auquel ils sont affectés et qui *les excluent de la circulation.*

Voici comment, d'après ce système, serait libellé le dernier alinéa de tous les exemplaires d'un connaissement:

En foi de quoi j'ai signé [1]) deux connaissements de la teneur et date du présent, seuls négociables et donnant droit à la délivraison des marchandises y mentionnées, plus les exemplaires pour le capitaine, le consul, la douane et (ou) les chargeurs, lesquels sont tous marqués à leurs fins; l'un des deux connaissements négociables étant accompli l'autre est de nulle valeur.

In witness whereof I have signed two bills of lading both of this tenor and date and which two are the only negotiable ones, against which the goods are to be delivered. They are exclusive of master's, consul's, customhouse and (or) shipper's copies, all of which are marked as such.

The one of the two bills of lading being accomplished, the other to stand void.

Cette clause mettrait fin à la fraude autant qu'il est

1) Dans la pratique, l'agent du bateau signe souvent au lieu et place du capitaine.

N.B. Nous avons cru devoir ajouter le texte anglais, la grande majorité des connaissements étant rédigés dans cette langue.

Digitized by Google

possible de le faire ; elle ne se heurte à aucune législation existante; elle ne nécessite aucune révision de loi; elle peut entrer en usage et devenir universelle par la simple volonté des parties; il suffit pour cela, qu'elle soit imprimée comme toutes les autres dans le connaissement; elle n'empêche pas la création d'un nombre quelconque d'exemplaires, mais elle assigne conventionnellement aux exemplaires leur rôle et leur portée, ce que les lois n'interdisent pas, ce qu'elles impliquent en réalité: car puisque, au sens même des lois actuelles, les exemplaires destinés au réceptionnaire sont les seuls qui peuvent être licitement négociés, rien ne s'oppose à ce que l'on mentionne leur usage spécial sur les exemplaires qui ne lui sont pas destinés.

Nous ferons encore observer, qu'un avantage de la rédaction que nous préconisons, consiste en ce qu'elle ne laisse aucun blanc à remplir à la main. Les personnes familiarisées avec les affaires maritimes savent avec quelle hâte les connaissements sont le plus souvent signés au dernier moment avant le départ du navire et combien il est donc utile d'éviter une source d'erreurs en supprimant l'obligation pour le capitaine de remplir dans le texte le nombre des originaux qu'il signe.

Si vous vous ralliez à notre proposition, il nous reste à la compléter en vous invitant à charger le

Digitized by Google

Bureau de la Chambre de faire les démarches nécessaires pour que la nouvelle clause entre désormais dans la pratique; qu'il en communique donc la rédaction aux maisons de la Place, aux Chambres de Commerce belges et étrangères et aux journaux qui s'occupent d'affaires maritimes et commerciales; qu'il provoque son admission par les armateurs, chargeurs et négociants, tous intéressés au même titre à assurer le règne de la bonne foi et à supprimer la fraude.

Nous vous présentons, messieurs, l'assurance de notre considération distinguée.

Pour la Commission spéciale,

Le Président,

(*s*) JULES VAN BEYLEN.

Digitized by Google

STELLINGEN.

I.

De Antwerpsche Kamer van Koophandel dwaalt, wanneer zij meent, dat misbruik van cognoscements-exemplaren gekeerd kan worden door slechts twee verhandelbare exemplaren uit te geven.

II.

De acceptant van een wissel kan zich niet van zijne verplichting tot betaling bevrijden door te bewijzen, dat de handteekening van den trekker valsch is.

III.

De koninklijke bewilliging mag aan eene naamlooze vennootschap alleen worden onthouden op grond van strijd met de openbare orde of de goede zeden of met de artt. 38 tot en met 55

Digitized by Google

van het Wetboek van Koophandel, als van dien strijd in de acte van oprichting blijkt.

IV.

Roijeering van eene voogdijhypotheek vóór het einde van het beheer is niet geldig, indien de hypotheek niet door andere zekerheid is vervangen.

V.

De rechter moet aan eene vóór de invoering der Fransche wetgeving hier te lande bestaan hebbende gewoonte, voor zooverre zij niet in strijd is met het Burgerlijk Wetboek, rechtskracht toekennen.

VI.

Bij de regeling van des rechters verhouding tot het bewijsmateriaal moet als beginsel op den voorgrond staan, dat ook in civilibus naar materiëele waarheid moet gestreefd worden.

VII.

Terecht zijn in ons Wetboek van Strafrecht de algemeene bepalingen omtrent medeplichtigheid niet toegepast op drukpersdelicten.

Digitized by Google

—

VIII.

Hij, die opzettelijk eenig *geld,* dat hij anders dan door misdrijf onder zich heeft, wederrechtelijk zich toeëigent, kan in den regel volgens ons recht niet veroordeeld worden wegens verduistering.

IX.

Slechts in geval er descente plaats heeft, is de Officier van Justitie bevoegd een bevel van voorloopige aanhouding uit te vaardigen.

X.

Het al- of niet opnemen van eene belasting in de middelenwet beslist niet over haar voortbestaan.

XI.

De buitengewone meerderheid, in Art. 195 Grondwet geëischt, verdient afkeuring.

XII.

Bij de invoering eener vermogensbelasting (naar den maatstaf van kapitaal of inkomen) behoort het onroerend vermogen niet te worden vrijgesteld.

12/12/26

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

De Erven H. van Munster & Zoon, Amsterdam.

Digitized by Google